

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра статистики

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

“ ____ ” _____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності «051 Економіка»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Статистика бізнесу та державного управління»
за темою:
«Статистична оцінка сучасної тенденції розвитку агробізнесу»

Виконавець
студентка обліково-економічного
факультету

Бодрова Олена Володимирівна
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник
кандидат економічних наук, доцент
(науковий ступінь, вчене звання)
Погорелова Тетяна Валеріївна
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Одеса 2017

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СТАТИСТИЧНОЇ ОЦІНКИ АГРОБІЗНЕСУ	6
1.1. Сутність агробізнесу та проблеми його розвитку в Україні.....	6
1.2. Методика розрахунку статистичних показників агробізнесу.....	22
1.3. Методи статистичної оцінки агробізнесу України.....	38
РОЗДІЛ 2. СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ АГРОБІЗНЕСУ УКРАЇНИ ЗА ПЕРІОД 2006-2016 РР.....	47
2.1. Побудова та аналіз регресійної моделі рентабельності зернових культур України за період 2006-2016 рр.....	47
2.2. Статистична характеристика основної тенденції розвитку валової продукції агробізнесу України за період 2006-2016 рр.....	58
2.3. Порівняльна характеристика розвитку агробізнесу України і Білорусі у 2010-2016 рр.....	70
ВИСНОВКИ	87
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	94
ДОДАТКИ.....	100

ВСТУП

На нинішньому етапі розвитку України основним завданням аграрної економіки є формування конкурентоспроможного агропромислового виробництва, спрямованого на вирішення соціальних та економічних проблем, за допомогою розвитку підприємницької діяльності. Зауважимо, що важливим структурним елементом ринкової економіки є аграрний бізнес, сутність якого зумовлює сприяння формуванню диверсифікованої інфраструктури аграрного ринку, що провокує поглиблення інтеграційних процесів підприємств різних сфер агробізнесу та примноження агропромислового капіталу. Аграрний бізнес розглядається в роботі як відносно нова інституційна складова економіки країни, що передбачає прогресивну, конкурентну і високоефективну форму організації виробництва аграрної продукції, в якій всі структурні елементи функціонують в логічно завершеній, збалансованій, організаційно та економічно-взаємозв'язаній та взаємозалежній системі, на основі паритетності всіх учасників продуктового ланцюга. Однак, аграрне виробництво як вид бізнесу в Україні відзначається нестабільністю, високою ризикованістю і не гарантує прибуток для розширеного відтворення.

Стан економіки аграрного сектора вимагає активізації пошуку шляхів виходу з економічної кризи та розвитку підприємницької діяльності. Найважливішим на сьогодні є створення умов для довгострокового економічного зростання, а саме: посилення інноваційного спрямування аграрної політики, визначення пріоритетів структурних перетворень, технологічного і технічного забезпечення; рішення проблем земельних відносин; стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу; здійснення адміністративної реформи та підготовка кадрів.

Актуальність теми. Досвід кількох десятиків років ринкових реформ привів до розуміння того, що основним фактором динамічного розвитку національної економіки, його високу ефективність є не стільки ринок сам по собі, скільки бізнес і підприємництво як потрібні його складові. При цьому робиться чимало спроб визначити, в чому полягає особливий сенс, зміст

підприємництва та його вплив на економіку. Але основна маса економічної літератури з агробізнесу та підприємництва зачіпає, головним чином, практичні аспекти даної проблеми, не вникають в суть цих явищ. Частково це пов'язано з тим, що вивчення підприємництва пов'язане з немалими труднощами, зумовленими не тільки його власним змістом, але і дуже неоднозначним ставленням до нього громадської думки різних соціальних груп. Тут багато суб'єктивізму, упередженість, догматизм і часом занадто гарячою упередженості, що заважає науковій оцінці й обґрунтованості розуміння його природи, передумов, форм і ролі в системі ринкової економіки. Ось чому необхідно максимально об'єктивно висвітлити основні теоретичні моменти, що становлять настільки ємні поняття як підприємництво і бізнес.

Ступінь розробленості проблеми. В процесі написання даної роботи зроблена спроба узагальнювати найбільш суттєві теоретичні і практичні питання формування агробізнесу і підприємництва в сільському господарстві в умовах переходу до ринкової економіки України, визначити соціально-економічний зміст основних понять і категорій, запропонувати комплекс статистичних методів щодо визначення й оцінювання агробізнесу України.

Проблемою вивчення різних статистичних аспектів агробізнесу і підприємництва в країнах Заходу і в Україні займаються такі економісти: Абрамович І. А., Семенов В.Ф., Сіваченко І.Ю., Федоряк В.П., Андрусенко Г.О., Мартьянов В.П., В. Г. Андрейчук та інші.

Зважаючи на велику кількість наукових розробок, що мають важливе теоретичне та практичне значення для оцінювання стану агробізнесу України, ще багато питань потребують подальшої розробки та статистичного обґрунтування.

Мета роботи полягає в тому, щоб більш глибоко і детально проаналізувати нинішній стан агробізнесу України та виявити основні тенденції його розвитку за допомогою статистичних методів.

Задля досягнення поставленої мети потрібно визначити та вирішити такі завдання:

- 1) розкрити сутність агробізнесу та основних його категорій;
- 2) сформувати інформаційну базу даних про агробізнес на підставі сучасних статистичних вибірових досліджень сільського господарства України та статистичної звітності;
- 3) розрахувати та проаналізувати основні показники, які нададуть статистичну характеристику стану розвитку агробізнесу, зокрема рослинництва в Україні;
- 4) за допомогою кореляційно-регресійного аналізу виявити та оцінити основні залежності між рентабельністю продукції рослинництва та основними факторами, що характеризують стан рослинництва в цілому;
- 5) визначити основну тенденцію розвитку обсягів валової продукції агробізнесу України за період 2006-2016 рр. і та здійснити прогнозування на найближчі роки;
- 6) порівняти обсяги виробництва та перспективи розвитку продукції агробізнесу України та Білорусі.

Об'єктом дослідження обрано агробізнес України та його складові.

Предметом дослідження є кількісно-якісна характеристика агробізнесу України.

Методологічною основою дослідження є комплекс загальнонаукових та фундаментальних положень економічної та статистичної науки, сучасні наукові та науково-практичні публікації.

Інформаційну основу дослідження становлять офіційні дані Державного комітету служби статистики України та Національного статистичного комітету Республіки Білорусь.

Усі розрахунки та побудова графіків проводились за допомогою програми Microsoft Excel. Розрахунок кореляції та регресії відбувався за допомогою пакету «Аналіз даних» у системі Microsoft Excel.

ВИСНОВКИ

На даному етапі розвитку економіки нашої країни роль агробізнесу України все більше зростає по відношенню до державної економіки. Аграрний комплекс України на сьогоднішній день є опорою української економіки і приносить 12% ВВП. Навіть під час кризи значення ВВП сільського господарства, як агробізнесу в узькому сенсі, зростає, відтісняючи на другий план промисловість як менш перспективний напрямок розвитку економіки України. За минулий рік сільське господарство виросло на 6%, це говорить про те що агробізнес є перспективною галуззю нашої країни і в його розвиток необхідно інвестувати, а також вдосконалити його матеріально-технічну базу. Отже, від перспектив зростання обсягів продукції сільського господарства і від стану розвитку агропромислового комплексу залежить економіка України в цілому і рівень забезпечення населення країни необхідними продуктами харчування. Тому статистичний аналіз, узагальнення досвіду інших країн, визначення напрямку основних тенденцій і факторів, що впливають на розвиток агробізнесу є не тільки актуальним, але й необхідним на сьогоднішній день.

Під час проведення дослідження були вивчені теоретичні та практичні викладки, які висвітлюють вітчизняний та закордонний досвід статистичного моніторингу провідних фахівців, таких як Абрамович І. А., Семенов В.Ф., Сіваченко І.Ю., Федоряк В.П., Андрусенко Г.О., Мартянов В.П. та інші вчені, що допомогло було визначити і розкрити сутність агробізнесу.

Отже, агробізнес - це особлива підсистема економічних відносин, що склалася в аграрному секторі розвинених країн внаслідок злиття аграрного, промислового і торгового капіталу у процесі поглиблення інтеграційних зв'язків між сільським господарством та промисловістю, що утворило сукупність взаємозалежних галузей з виробництва та забезпечення населення продуктами харчування, тобто починаючи із сільського господарства і закінчуючи доведенням готових продуктів до покупця. Таким чином,

агробізнес доцільно розглядати в узькому (сільське господарство) та широкому сенсі слова.

У сучасному світі сформувалася сучасна міжнародна система агробізнесу, яка представляє собою багатогалузевий і багатофункціональний комплекс, в якому об'єднується виробництво, зберігання, транспортування і реалізація продовольчої продукції в світовому масштабі. Економічні відносини в цьому комплексі формуються на основі міжнародного поділу праці та глобалізації регіональних агропродовольчих ринків. Звідси випливає, що міжнародний агробізнес як форма інтерналізованої підприємницької діяльності, відображає економічні відносини між країнами світу, окремими організаційними структурами АПК з виробництва, переробки, зберігання і реалізації сільськогосподарської продукції.

Виходячи з трактування агробізнесу в узькому сенсі слова, у роботі детально розглядався стан та розвиток сільського господарства, зокрема його провідної галуззі рослинництву.

Відмітимо, що зерновий сектор України є стратегічною галуззю економіки держави, яке визначає обсяги, пропозиції та вартість основних видів продовольства для населення країни, зокрема продуктів переробки зерна і продукції тваринництва, формує важливу частку доходів сільськогосподарських виробників, визначає стан і тенденції розвитку сільських територій, формує валютні доходи держави за рахунок експорту.

Однією з цілей держави має бути наростити експорт українського зерна з метою підвищення доходів його виробників, забезпечення ефективної роботи інфраструктури ринку та збільшення валютних надходжень в економіку країни.

Задля того, щоб збільшити експорт української продукції рослинництва та забезпечити стабільний розвиток сільського господарства необхідно вирішити головні проблеми АПК України: вдосконалити матеріально-технічну базу агрокомплексу, нормативно-правову базу та спростити податкову систему, посприяти та надати умови для збільшення обсягу інвестицій, стимулювати збільшення обсягів постачання на зовнішній ринок зерна та продуктів його

переробки, знайти вихід на нові ринки збуту продукції, впровадити застосування інноваційних технологій у всіх сферах ведення сільського господарства, вдосконалити та підвищити стандарти контролю безпеки і якості сільськогосподарської продукції та продуктів харчування, привести їх у відповідність з європейськими нормами і стандартами, стабілізувати економіку країни, підвищити значущість сільської місцевості та надати державну підтримку середньому і малому бізнесу, що безпосередньо пов'язані з виробництвом сільськогосподарської продукції.

В умовах ринкових відносин аграрне підприємництво має велике значення для структурної трансформації економіки, розвитку вітчизняного товаровиробництва, конкуренції, підвищення рівня зайнятості сільського населення. За сучасних умов бізнесмени та бізнес-формування стають основною рушійною силою агропромислового виробництва. Від їх підприємницької активності та ініціативи значною мірою залежать подолання аграрної кризи та динамічний розвиток сільського господарства України.

Зауважимо, що завдяки статистиці збираються та аналізуються статистичні дані про стан і розвиток агробізнесу країни. У статистичному дослідженні агробізнесу основними показниками, що характеризують стан розвитку сільського господарства, зокрема рослинництва виступають валові збори і врожайність сільськогосподарських культур, розмір посівних площ і сортові посіви, структура експорту та імпорту продукції рослинництва, а також загальний рівень рентабельності сільськогосподарської продукції, у т. ч. продукції рослинництва.

Отже, проаналізувавши показник кінцевого виробництва, тобто валовий збір продукції рослинництва у вартісному вираженні за 2010-2016 роки можна сказати, що обсяг продукції коливається в силу того, що збір цієї продукції все ж таки залежить від природних умов. Проте, тенденція коливань обсягу валової продукції рослинництва має позитивну тенденцію до збільшення. Так у 2016 році обсяг валової продукції зерна склав 185052,1 млн. грн., що на 48,6% більше ніж у 2010 році. І це не дивно, адже виробництво продукції

рослинництва для України ще з 1990р. до сьогоднішнього дня є пріоритетним напрямом в сільському господарстві.

Окрім валового збору кінцевого виробництва сільськогосподарських культур на рівень розвитку агробізнесу значно впливає урожайність тобто середній розмір певної продукції рослинництва, отриманої з одиниці фактично зібраної площі. Аналізуючи цей показник можна прийти до висновку, що протягом 2010-2016 років склалася чітка тенденція до збільшення рівня врожайності всіх основних сільськогосподарських культур. Найвищими темпами відбувається збільшення урожайності цукрових буряків та зернових культур. Урожайність цукрових буряків збільшилась на 72,6% відносно 2010 року, а зернових - на 71,4% відносно 2010 року. Отже, можна сказати, що ситуація достатньо стабільна та має лише позитивні зміни на краще, що прогнозує нам і надалі забезпечення достатньою кількістю продуктів харчування для населення країни та поступовий зріст ВВП.

За аналізований період структура експорту та імпорту коливається, проте збільшення обсягів експорту зерна на 14% за 6 років говорить про те, що Україна продовжує тенденцію збільшування обсягів виробництва зернових культур, але структура експорту у 2016 році порівняно з 2010 роком змінилася – експорт олії та насіння скоротився на 7%, хоча в 2010 році їх експорт займав майже 60% від усього обсягу. Наразі у 2016 році обсяг експорту олії та насіння складає 46%, а зернових культур 51% від загального експорту, що змінює ситуацію у направленні експорту. А в структурі імпорту відбуваються зміни навпаки – у 2016 році обсяг насіння олійних культур збільшився на 12%, а обсяг олії збільшився на 6% відносно 2010 року. А негативні зміни у структурі імпорту відбуваються з їстівними плодами та горіхами – їх імпорт зменшився на 5%, хоча ще у 2010 році вони займали найбільшу частку серед імпортованої продукції – 38% від загального імпорту. Серед країн експортерів лідируючі позиції займають Іспанія, Нідерланди та Італія, а серед країн-імпортерів Нідерланди посіли перше місце - 17% , а Іспанія і Франція імпортували продукції рослинництва 16% та 14% від загального обсягу відповідно. Отже,

виходячи з результатів проаналізованої ситуації можна сказати, що Україна як і раніше залишається лідером експорту зернових культур, а позиції експорту олії та насіння зменшились, за рахунок того, що іноземні країни створили конкуренцію та змінили своє направлення по нарощенню обсягів імпорту плодів та насіння олійних культур та власне олії також, замість імпорту горіхів та їстівних плодів.

Відносно статистичного дослідження посівних площ сільськогосподарських культур можна сказати, що відбуваються негативні тенденції до руйнування родючого шару ґрунту за рахунок того, що фермери вирощують лише зернові та соняшник, що звісно є прибутковим ділом, але дуже виснажливим для ґрунту. А посівні площі цукрових буряків та картоплі з кожним роком зменшуються. Отже, в Україні потрібно ввести контроль за структурою обсягів посівних площ та за послідовністю висаджування рослинних культур, задля досягнення балансу в структурі та збільшення рівня врожайності і рентабельності посівних площ.

Зростання ефективності сільськогосподарського виробництва загалом забезпечується за рахунок галузі рослинництва, рівень рентабельності у 2014 році підвищився майже в 3 рази відносно 2005 року. За аналізований період найбільший рівень рентабельності сільського господарства та рослинництва був у 2015 році і склав 45,6% та 50,6% відповідно. А у 2013 році навпаки відбувся дуже значний спад рівня рентабельності сільського господарства в цілому і склав 11,2%. У 2016 році порівняно з 2013 роком рівень рентабельності рослинництва збільшився у 4 рази, а сільського господарства загалом - майже в 2,5 рази. Отже, оцінюючи рівень прибутковості або рентабельності сільського господарства та рослинництва можна стверджувати, що ефективність відносно 2005 року збільшилась, проте не має чіткої тенденції та її дуже складно спрогнозувати.

Особлива увага в процесі статистичного аналізу уділялася виявленню взаємозв'язків між основними показниками рослинництва, які опосередковують сільське господарство України. З цією метою побудовано та проаналізовано

регресійні моделі. Покрокова реалізація алгоритму кореляційно-регресійного аналізу показала, що на стан формування рентабельності зернових культур впливає тільки один фактор – середні ціни реалізації зернових культур. З ростом середніх цін реалізації зернових культур на 1 грн. рівень рентабельності зернових культур збільшиться в середньому на 1,1 %.

За всіма статистичними характеристиками отримана регресійна модель залежності рівня рентабельності зернових культур від середніх цін реалізації статистично значима: 57,9% обсягу рентабельності зернових культур пояснюється зміною обсягу середніх цін реалізації зернових культур. Також було розраховано рівень p – значущості обох коефіцієнтів регресії, які потрапляють у критичну область ($0,477; -9 < 0,05; 0,007 < 0,05$), що свідчить про те що модель у цілому і окремі її коефіцієнти є статистично значущими, надійними.

Результати проведення дослідження доводять, що на рівень рентабельності зернових культур більш усього впливають зовнішні чинники, тобто середні ціни реалізації зернових культур. Що говорить, про те, що прибутковість аграрних підприємств, які займаються вирощуванням зернових та зернобобових культур залежить від ціни на продукцію та кількості реалізованої продукції.

Велика увага у статистичному дослідженні приділялась виявленню та оцінюванню основної тенденції розвитку агробізнесу. З цією метою проаналізовано зміни головних його складових – валової продукції сільського господарства, у тому числі рослинництва за період 2006-2016 рр. Отже, протягом аналізованого періоду валовий випуск продукції в середньому щорічно збільшувалися на 4693,1 млн. грн. з урахуванням тенденції до рівномірного зростання. Надалі на основі розрахованих даних валової продукції сільського господарства було здійснено прогноз аналізованого показника на 2017 - 2019рр., тобто з ймовірністю 95% при умові збереження комплексу факторів, які впливають на валовий випуск продукції агробізнесу,

можна очікувати збільшення обсягів продукції, а в 2019 році обсяг продукції складе 289119,6 млн.грн.

Статистична порівняльна характеристика агробізнесу України та Білорусі дозволила зробити такі висновки. Обидві країни знаходяться у стані сталого розвитку сільського господарства, проте мають значний агропромисловий потенціал. Напрямки розвитку агробізнесу у країнах різні: Україна пріоритетним напрямком агробізнесу вважає рослинництво, а Білорусь взяла курс на розвиток тваринництва. Тому у Білорусі основними сільськогосподарськими культурами вважаються кормові коренеплоди та зернові культури, а в Україні в першу чергу зернові культури, соняшник та цукровий буряк. Виробництво картоплі в обох країнах скорочується, в тому числі і рентабельність картоплі також. Взагалі для подальшого розвитку сільського господарства в обох країнах необхідно впроваджувати стійку матеріально-технічну базу, інноваційні технології для підвищення рівня врожайності та стимулювати приплив інвестицій. Що стосується структури обсягів експорту-імпорту, то необхідно створити конкуренцію країнам ЄС та збільшувати ринки збуту продукції сільського господарства в обох країнах.

Відмітимо, що для реалізації поставлених цілей та досягнення значного розвитку агробізнесу в Україні необхідна державна підтримка, оновлення технічної бази та запровадження нових технологій та ефективних методів ведення сільського господарства, щоб забезпечувати якісну продукцію по європейським стандартам, яку зможемо реалізовувати на більші ринки експорту та в країни ЄС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. І. А. Абрамович, к.е.н., доц., Дніпропетровський державний аграрний університет «Теоретичні основи та форми прояву аграрного бізнесу»
2. Международный агробизнес. Учебное пособие. 4-е изд. пере- раб. и доп. – К.: Центр учебной литературы, 2013. – 306 с.
3. Формирование межгосударственных интегрированных объединений: методология и практика / Л.И. Абалкин, А.С. Заси, А.Г. Зельднер и др. – М., 2001. – 274 с.
4. Семенов В.Ф., Сіваченко І.Ю., Федоряк В.П. Загальний курс агробізнесу: Навч.посібник / За ред. В.Ф. Семенова, І.Ю. Сіваченка. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 2000. – 301 с.
5. Андрусенко Г.О., Мартыянов В.П. та ін. Організація агробізнесу і підприємництва: Навч. посібник / За ред. В.П. Мартыянова; Харк. держ. аграр.ун-т ім. В.В.Докучаєва. – Харків, 1998. – 280с.
6. Сіваченко І.Ю. Міжнародний агробізнес: Навч. посібник. – К.: ЦУЛ, 2003. – 208 с.
7. Омельченко А. В. Інвестиційне право / А. В.Омельченко : навч. посіб. – К. : Атіка, 2009. – 176 с.
- 8.[Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://ea-f-tech.com/agrarnyj_sektor_ukrainy_problemy_i_perspektivy_razvitiya_apk_ukrainy.html
- 9.Берлин Экономикс (2011) Преобразование сельского хозяйства Украины в движущую силу экономического роста: Стратегия развития сектора зерновых и масличных культур
10. Абибуллаев Беял Аедин-оглы УДК 330.46 «Проблеми и перспективы инвестиционной привлекательности аграрного сектора Украины»
11. Экономика аграрных предприятий: Учебник - 2-е изд. , доп и переработанное / В Г Андрейчук - М.: Финансы и статистика, 2002 - 624 с - ISBN 966-574-376-7

12. . Продукція сільського господарства у постійних цінах за 2016 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ7_u.htm

13. Статистичний щорічник України за 2016 рік Статистичні публікації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ1_u.htm

14. Статистичний збірник 2016 рік «Сільське господарство України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agroua.net/statistics/>

15. Статистичний збірник «Співробітництво між Україною та країнами ЄС у 2016 році» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

16. Методика проведення річних розрахунків виробництва продукції рослинництва в усіх категоріях господарств - публікація документів Державної Служби Статистики України/ Електронний ресурс: https://ukrstat.org/uk/metod_polog/metod_doc/2005/225/metod_r.htm

17. Статистична публікація: Рівень рентабельності виробництва сільськогосподарської продукції в сільськогосподарських підприємствах., Експрес-випуск [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2006/sg/sg_rik/sg_u/rrv_sgp_u.html

18. Янковой О.Г. Моделирование парных зв'язків в економіці/Навч. Посібник. – Одеса: Оптимум, 2001. – 198 с. – ISBN 966-7776-21-4

19. Загальноосвітній журнал "Сезони року" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://сезоны-года.рф/.html>

20. Микола Алексієвець, Оксана Валіон «Розвиток сільського господарства Білорусі у 2006–2010 рр. в контексті зміцнення національної продовольчої безпеки.» - УДК 94(476)

21. Статистичний збірник «Сільське господарство Республіки Білорусь, 2017» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.belstat.gov.by/>

22. Погорелова Т.В. Оценка развития агробизнеса в Украине / Т. В. Погорелова / Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики: Матеріали шостої міжнар. наук.-практ. конф., 22-23 вересня 2017 р. – Одеса, Атлант, 2017. – С.290-292

23. Погорелова Т.В. Статистическая оценка государственных финансов на региональном уровне / Т. В. Погорелова / II International Scientific Conference Economy and Society: a Modern Foundation For Human Development: Conference Proceedings, Part II, June23th, 2017. Leipzig, Germany: Baltija Publishing. Pages 67-70.

24. Погорелова Т.В. Моніторинг як статистичний метод дослідження фінансових результатів підприємств / Т.В. Погорелова / Вісник соціально-економічних досліджень : Збірник наукових праць. Вип. 3 (58). Одеса: ОНЕУ, 2015. – С. 179-186

25. Погорелова Т.В. До питання статистичного оцінювання ефективності банківської системи України / Т. В. Погорелова / Вісник соціально-економічних досліджень: Збірник наукових праць. Вип. 4 (47). Одеса: ОНЕУ, 2012. – С. 73-79

26. Статистические методы – междисциплинарный инструмент изучения социально-экономических процессов / А.З. Підгорний, Т.В. Погорелова, К.В. Вітковська та ін. / Историк-экономист С.Я.Боровой и проблемы современной истории экономики: к 110-летию со дня рождения С.Я.Борового: монография. 2013. – С. 211-256.

27. Погорелова Т.В. Статистичний моніторинг фінансових результатів / Т.В. Погорелова, Т.С. Корольова / Статистичні методи в управлінні розвитком регіону: Монографія // За заг. ред канд. Економ. Наук, професора А.З. Підгорного – Одеса : ФОП Гуляєва В.М., 2016. – С. 84-99.

28. Погорелова Т.В. Статистичне визначення ефективності діяльності підприємств / Т. В. Погорелова / Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики : Матеріали третьої міжнар. наук.-практ. конф., 18-19 вересня 2014 р. – Одеса, Атлант, 2014. – С. 128-129

29. Погорєлова Т.В. Статистичні методи оцінювання фінансової діяльності підприємств та організацій / Т. В. Погорєлова / Вісник соціально-економічних досліджень: Збірник наукових праць. Вип. 25. Одеса: ОДЕУ, 2007. – С. 276-282

30. Бодрова О. В. Зовнішньоекономічні зв'язки між Україною та Великобританією[Текст] / О. В. Бодрова, О. Г. Милашко// Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 3. Частина II – Одеса, ОНЕУ. – 2017. – С. 18 – 24.

31. Бодрова А. В. Статистический анализ внутреннего туризма в Украине [Текст] / А. В . Бодрова, Ю. О. Ольвинская// Статистика інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 2 – Одеса, ОНЕУ. – 2016. – С. 137– 144.

32. Таблица значений критерия Стьюдента (t-критерия) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.matematicus.ru/publ/teorija_verojatnosti/prilozhenie/tablica_znachenij_k_riterija_stjudenta_t_kriterija/83-1-0-3529

33. Український клуб аграрного бізнесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ucab.ua/ua>

34. AgroWeb Беларусь [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://aw.belal.by/russian/belal.htm>

35. Пізнавальний сайт «Географія» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://geoknigi.com/>

36. Макаренко П.М. Фермерство України у контексті тенденцій розвитку світового сільського господарства / П. М. Макаренко, Л.Л. Мельник // Економіка АПК.–2008.–№ 4.–С. 145-152.

37. Юрій Кернасюк «Розвиток агробізнесу в умовах економічної нестабільності: диверсифікація чи спеціалізація» // Журнал АгроЕліта – Тернопіль

38.Ключник А.В. «Розвиток агробізнесу України в умовах глобалізації міжнародної економіки» - Миколаїв - УДК 339.9

39. Слома В. М. «Правове забезпечення функціонування агробізнесу в Україні» //Актуальні проблеми правознавства Випуск 1. – ТНЕУ – 2016 - УДК 349.4

40. Фоміна К. Конкурентоспроможність АПК в контексті євро-інтеграційних процесів України / К. Фоміна // Правовий тиждень. – 2008. – №22

41. Щербина С. В. Механізми формування державної політики у сфері інформаційного забезпечення аграрного сектору економіки України [Електронний ресурс] / С. В. Щербина. – Режим доступу : // <http://academy.gov.ua>.

42.Брюховецький І.М. Основи підприємницької діяльності та агробізнесу : [навч. посібник] / Брюховецький І.М. – Суми: Видавництво «Козацький вал», 2001. – 474с.

43. Організація управління аграрною економікою : Монографія /[М.Ф. Кропивко, В.П. Немчук, В.В. Россоха , та ін.] ; За ред. М.Ф. Кропивка – К. : ННЦ ІАЕ , 2008. – 420 с.

44.Р.В. Штифанич Агробізнес в системі управління підприємствами АПК/Економічні науки - ПДАТУ, Кам'янець-Подільськ –УДК 631.152

45. Ковальчук О. Д. Агробізнес як складова інклюзивного розвитку сільських територій / О. Д. Ковальчук // Інноваційна економіка. – 2017. – № 3–4 (68). – С. 118–123.

46. Семенов В. Ф. Загальний курс агробізнесу : навч. посіб. / В. Ф. Семенов, І. Ю. Сіваченко, В. П. Федоряк ; за ред. В. Ф. Семенова, І. Ю. Сіваченка. – К. : Т-во «Знання», КОО, 2000. – 301 с.

47. АПК Информ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.apk-inform.com/ru>

48.Аграрний сектор України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agroua.net/>

49. Попова О. Агросфера: соціоекономічний зміст і засади сталого розвитку / О. Попова // Економіка України. – 2012. – № 5.

50. Агробізнес України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agribusinessinukraine.com/>